

Een LHBTI+-examen VWO 2024

Steden en burgers in de Lage Landen 1050-1700

Verlichting 1650-1900

China 1842-2001

Duitsland in Europa 1918-1991

geschiedenis

Bronnenboekje

bron 1

Op deze Griekse munt uit ca. 84 voor Christus staan de Tirannendoders afgebeeld. Harmodius en Aristogeiton, twee geliefden, staan bekend als de Tirannendoders vanwege hun moordaanslag op de Atheense tiran Hipparchus in 514 v. Chr. De dood van Hipparchus maakte de weg vrij voor hervormingen die uiteindelijk zouden leiden tot invoering van de democratie in Athene.

Middeleeuwen

---

bron 2

Jodocus Clichtoveus (Josse van Clichtove 1472-1543) was een Vlaamse theoloog en priester wiens preken (sermoenen) in de volkstaal regelmatig werden gedrukt. In één van deze sermoenen gaat Clichtoveus in op de zogenaamde ‘*stomme zonde*’ (waarover niet gesproken mocht worden), waarmee sodomie werd bedoeld. Onder sodomie verstond men in de Middeleeuwen verschillende seksuele handelingen die niet tot voortplanting leidde, zoals bijvoorbeeld homoseksualiteit.

De zevende vorm van onkuisheid die hier verboden wordt, is die van de stomme zonde, die tegennatuurlijk is en waarover men maar weinig en in bedekte termen zou moeten spreken in het openbaar en buiten de biecht om. Maar dit mag men aan iedereen zeggen: vanwege deze gevaarlijke en blinde zonde heeft God vijf steden (waaronder Sodom en Gomorra) met hemels vuur en zwavel verbrand en de inwoners van die steden zijn in de hel gezonken.

En [...] zo heeft God hevige watervloeden, pestilentie**, onvruchtbaarheid van de grond [...] en oorlogen gezonden naar de landen waarin deze gruwelijke zonde heerst, omdat men dit niet bestraft en verdrijft. Daarom zullen alle mensen deze [...] onkuisheid naarstig [...] mijden, volgens de woorden van de beginsels***.

* Sodom en Gomorra worden in de Bijbel genoemd. Deze steden werden door God verwoest vanwege het verdorven gedrag van de inwoners.

** pestilentie: ziekten, waaronder bijvoorbeeld de pest

*** hiermee wordt de Bijbel bedoeld

Vroegmoderne tijd

---

bron 3

Bernal Diaz de Castillo reist begin 16e eeuw mee in het gezelschap van conquistador Hernán Cortès naar Zuid-Amerika. Tijdens hun tocht sluiten zij een bondgenootschap met Xicomecoatl, heerser over de stadstaat Zempoala. Om dit bondgenootschap te verzegelen, biedt Xicomecoatl inheemse vrouwen aan als bruid voor de Spanjaarden. Bernal Diaz beschrijft de reactie van Cortès hierop:

Toen de dikke heer* deze presenteerde, zei hij tegen Cortes: "Teclé, (wat in hun taal meneer betekent) deze zeven vrouwen zijn bedoeld voor uw hoofdofficieren, en ik heb mijn nichtje, die zelf de heerschappij voert over een land en een volk, voor jou bestemd." Cortes nam met vreugde de jonge vrouwen aan en bedankte het hoofd terug, terwijl hij tegelijkertijd opmerkte dat hij graag in deze vrouwen de banden van broederlijke eenheid tussen ons zou herkennen. Maar nu moeten ze ook afstand doen van hun afgoden en hen geen mensenoffers meer brengen. Het deed hem pijn als hij nadacht over de monsterlijke ketterij waarin ze leefden; voortaan zou hij deze gruwelen, mensenoffers en onnatuurlijke misdrijven niet meer zien of horen: alleen dan zou er een blijvende en broederlijke verbintenis tussen ons kunnen bestaan. Bovenal moeten de vrouwen tot het christendom worden bekeerd, voordat we eraan kunnen denken om ze mee te nemen. Verder moet er een einde worden gemaakt aan alle onnatuurlijke misdaden en moeten jonge mannen ophouden in vrouwenkleding rond te lopen om in hun levensonderhoud te voorzien door zulke vervloekte losbandigheid.** Er ging inderdaad bijna geen dag voorbij dat deze mensen niet van drie tot vier offerden, en zelfs vijf Indianen, die de harten uit hun lichaam rukten, om ze aan de afgoden te presenteren en het bloed op de muren van de tempel te smeren. De armen en benen van deze ongelukkige wezens werden toen afgesneden en verslonden, precies zoals we vlees uit een slagerij zouden halen en het opeten: ik geloof zelfs dat mensenvlees in stukken te koop wordt aangeboden. in hun tiangués of markten.

* Bernal Diaz noemt Xicomecoatl vanwege diens omvangrijke postuur steevast 'de dikke heer'.

** aan het hof van Xicomecoatl kwamen veelvuldig homoseksuele relaties voor

bron 4

Ascondio Condivi is als kunstschilder bevriend met de kunstenaar Michelangelo. In 1553 schrijft Condivi in opdracht van Michelangelo: Vita di Michelangelo Buonarroti. Dit boek moest enkele zaken uit een eerder gepubliceerde biografie, waar Michelangelo ontevreden over was, rechtzetten alsmede geruchten over de hebzucht van Michelangelo en de slechte behandeling van zijn leerlingen de kop indrukken. In de biografie gaat Condivi ook in op de seksuele geaardheid van Michelangelo:

Michelangelo hield van de schoonheid van het menselijk lichaam omdat hij er ook werkelijk verstand van had. En hij hield er zo hartstochtelijk van dat bepaalde liederlijke figuren, die liefde voor schoonheid alleen maar kunnen opvatten als zedeloos en onfatsoenlijk, er aanleiding in zagen om allerlei slechte dingen over hem te denken en te zeggen. Alsof Alcibiades* niet op zeer kuise wijze was bemind door Socrates, van wiens zijde hij volgens eigen zeggen altijd net zo opstond als wanneer hij naast zijn eigen vader had gelegen. Meermalen heb ik gehoord dat Michelangelo over de liefde praatte en discussieerde. En later heb ik van hen die daar aanwezig waren vernomen dat hij op dezelfde manier over de Liefde sprak als dat bij Plato** gebeurt. Ik weet ik elk geval zeker dat ik, ofschoon ik lang en vertrouwelijk met hem ben omgegaan, uit zijn mond nooit iets anders heb gehoord dan zeer hoogstaande woorden: woorden die bovendien nog het vermogen bezaten om bij de jeugd alle ongeregelde en losbandige gedachten die maar konden opkomen uit te bannen.

* Atheens staatsman en minnaar van de filosoof Socrates

** Platonische liefde betekent een innige vriendschapsrelatie tussen gelijke mannen, zonder hiermee homoseksualiteit te bedoelen. Plato was een filosoof uit de Griekse Oudheid

bron 5

Toelichting:
Schildering op een Italiaanse kast uit ca. 1550.
Afgebeeld is de klassieke mythe over de nimf Callisto en de oppergod Jupiter.
Vermomd als de godin Diana verleidt Jupiter Callisto en maakt haar zwanger.

bron 6

In 1616 verscheen deze illustratie van de executie van homoseksuele monniken in 1578 in het boek *Afbeeldinghe, ende beschrijvinghe van alle de veld-slagen, belegeringen, en and're notable geschiedenissen, ghevallen in de Nederlanden, geduerende d'oorloghe teghens den coning van Spaengien.*

Toelichting:

Tijdens de Gentse Republiek tussen 1577 en 1584 werd de stad Gent bestuurd door calvinistische bestuurders. De stadsbestuurders wisten inwoners uit de stad op te hitsen tot een beeldenstorm, omdat onder de geestelijkheid zich homoseksuelen zouden bevinden.

bron 7

Koning Jacobus I van Engeland en Schotland over de vorstelijke macht, 1609:

De staat der monarchie is het allerhoogste op aarde; want koningen zijn niet alleen Gods plaatsvervaarders op aarde en zitten op Gods troon, maar zelfs door God zelf worden ze goden genoemd. [...] Als je de eigenschappen van God in ogenschouw neemt, zul je zien hoe ze overeenkomen in de persoon van een koning. God heeft de macht om te scheppen of te vernietigen, te maken of ongedaan te maken naar zijn goeddunken, om leven te geven of dood te sturen, om allen te oordelen en om geoordeeld te worden noch aan niemand verantwoording af te leggen; lage dingen te verheffen en hoge dingen laag te maken naar zijn welgevallen, en aan God zijn zowel ziel als lichaam verschuldigd. En soortgelijke macht hebben koningen: ze maken en ontbinden hun onderdanen, ze hebben de macht om te verheffen en neer te halen, over leven en dood, rechtens over al hun onderdanen en in alle zaken en toch verantwoording verschuldigd aan niemand anders dan God alleen. . . .

bron 8

La Palatine schrijft in een brief aan haar familielid keurvorstin Sophie van Hannover over haar echtgenoot Philippe d'Orléans, de jongere broer van koning Lodewijk XIV, 7 maart 1696:

Ik zal mijn liefste Tante vertellen hoe alles hier is, en ik zal beginnen met Monsieur. Het enige dat hij in zijn hoofd heeft, zijn zijn jonge makkers, met wie hij de hele nacht wil smullen en slurpen, en hij geeft ze enorme sommen geld; niets is te veel of te duur voor deze jongens. Ondertussen hebben zijn kinderen en ik amper wat we nodig hebben. [...] En aangezien hij weet dat ik er zeker achter moet komen waar al het geld naartoe gaat, is hij op zijn hoede voor mij, bang dat ik erover zou praten met de koning, die de jongens zou kunnen weggagen. Wat ik ook doe of zeg om te laten zien dat ik geen bezwaar heb tegen zijn leven, hij vertrouwt me nog steeds niet en bezorgt me elke dag problemen met de koning;. [...] Al het zilverwerk [...] heeft Monsieur omgesmolten en verkocht, en alle opbrengsten zijn aan de jongens gegeven; elke dag verschijnen er nieuwe, en al zijn sieraden worden verkocht, verpand, verpand en aan de jonge mannen gegeven, zodat als - God verhoede - Monsieur vandaag zou sterven, ik morgen zou worden overgeleverd aan de genade van de koning en niet zou weten waar ik mijn dagelijks brood vandaan zou moeten halen.

* Philippe d'Orléans werd veelal aangeduid als Monsieur, of meneer.

bron 9

Frederik de Grote, koning van Pruisen (1740-1786) in zijn Essay over de Regering:

Heersers moeten zichzelf er altijd aan herinneren dat ze mannen zijn zoals de minste van hun onderdanen. De soeverein is de belangrijkste rechter, generaal, financier en minister van zijn land, niet alleen omwille van zijn prestige. Daarom moet hij de taken die bij deze ambten horen, met zorg uitvoeren. Hij is slechts de belangrijkste dienaar van de staat. Daarom moet hij met eerlijkheid, wijsheid en volledige belangeloosheid handelen, zodat hij op elk moment verantwoording kan afleggen aan de burgers over zijn rentmeesterschap.(...)

De soeverein is de vertegenwoordiger van zijn staat. Hij en zijn volk vormen één lichaam. Heerser en geregeerd kunnen alleen gelukkig zijn als ze stevig verenigd zijn. De soeverein staat tegenover zijn volk in dezelfde verhouding waarin het hoofd staat tot het lichaam. Hij moet zijn ogen en zijn verstand gebruiken voor de hele gemeenschap en namens haar handelen in het algemeen belang. Als we de monarchale boven de republikeinse regering willen verheffen, is de plicht van soevereinen duidelijk. Ze moeten actief, hardwerkend, oprecht en eerlijk zijn en al hun krachten concentreren op het waardig vervullen van hun ambt. Dat is mijn idee van de plichten van vorsten.

bron 10

De schrijfsters Betje Wolff en Aagje Deken schrijven in Proeve over de Opvoeding (1779), een boekje over opvoeden, het volgende:

Er is nog iets, waarover ik graag met u spreken wil. Beschouwt u uw kinderen niet te lang als wezentjes waarmee u enkel wat kunt bazelen? Ik denk het wel! [...] Waarom zou men een schrandere en opmerkzame kind, dat men een zot sprookje kan vertellen, niet iets kunnen zeggen dat een betere naam verdiende? Leveren de oude en nieuwe geschiedenissen, zowel de vaderlandse als uitheemse, dan niets dat geschikt is voor de vatbaarheid van zo een kind? Is bijvoorbeeld Aeneas die zijn vader uit de brand van Troje redt [...] minder begrijpelijk voor een kind dan die ellendige opraapsels van vertellingen die men het voorprevelt? [...]

Moderne tijd

---

bron 11

Sophia Duleep Sing, de dochter van de laatste maharadja (keizer) van het 19^e-eeuwse Sikhrijk en de peetdochter van de Engelse koningin Victoria, werd in 1911 ter verantwoording geroepen voor het niet afdragen van belastingen over haar honden, haar bedienden, het voeren van een wapenschild en het bezit van een koets.

Het antwoord van Sophia luidde:

Ik ben gewetensvol niet in staat geld aan de staat te betalen, aangezien ik geen enkele controle mag uitoefenen over de uitgaven ervan, en ik mag ook geen stem hebben bij de keuze van parlementsleden, van wie ik de salarissen moet helpen betalen. Dit is zeer onrechtvaardig. [...] Als ik niet geschikt ben voor de doeleinden van vertegenwoordiging, waarom zou ik dan geschikt zijn voor belastingheffing?

bron 12

Een groep vrouwelijke munitiewerkers gebruikt een eerste vorm van afstandsbedieningsapparatuur om met TNT-explosieven te werken bij Woolwich Arsenal. Ze worden begeleid door Lillian Barker (links).

bron 13

Tijdens het Chinese keizerrijk was homoseksualiteit een geaccepteerd verschijnsel. Chen Duxiu, één van de latere oprichters van de Chinese Communistische Partij (CCP), gebruikt homoseksualiteit als een allegorie (een verhaal met een symbolische betekenis) voor de toestand van China tijdens de Chinese Republiek:

“Ze missen de kracht om een kip in hun hand te binden, en ze hebben niet de moed om in hun gedachten een man te zijn. Hun gezichten zijn bleek en hun lichamen zijn net zo kwetsbaar als die van vrouwen. Zo kwetsbaar als zieke mensen, ze kunnen noch hitte noch kou verdragen. Hoe kan een nationale groep met zo’n zwak lichaam en geest een zware last dragen?”

bron 14

Heinrich Himmler, leider van de SS en één van de belangrijkste leiders van de NSDAP in Duitsland, over homoseksualiteit (februari 1937):

Onder bepaalde homoseksuelen bestaat het volgende standpunt: "wat ik doe is voor niemand anders van belang, het is een persoonlijke en privéaangelegenheid". Seksuele aangelegenheden houden op privé te zijn wanneer het leven of de dood van een natie ervan afhangt. Het is het verschil tussen wereldheerschappij of vernietiging. Een natie met veel kinderen kan suprematie en beheersing van de wereld verwerven. Een puur ras met weinig kinderen staat al met één been in het graf; over vijftig of honderd jaar zal het van geen betekenis zijn; over tweehonderd jaar zal het uitgestorven zijn. Het is essentieel om te beseffen dat als we deze infectie in Duitsland laten doorgaan zonder ertegen te kunnen vechten, dit het einde zal zijn van Duitsland, van de Germaanse wereld. [...] Het is essentieel dat we ons ervan ontdoen; als onkruid moeten we ze optrekken, in het vuur gooien en verbranden. Dit is niet uit wraakzucht, maar uit noodzaak; deze wezens moeten worden uitgeroeid.

bron 15

Willem Arondeus (1894-1943) richtte in de Tweede Wereldoorlog een Nederlandse verzetskrant op: de Brandarisbrief. Uit de Brandarisbrief (1 maart 1942):

Het is een leugen dat deze cultuurkamer* is opgericht om kunst en kunstenaars te dienen. Zij is niets dan een geestelijk tuchthuis van het nat.-socialisme. Bewijs daarvoor is wat met onze toneelspelers gebeurde: onder bedreiging met gevangenis en concentratiekamp (de twee fundamenteën der nazi-kultur) tracht men hen de cultuurkamer in te drijven. Dat is de manier waarop nazi's de geest der kunstenaars 'bekeeren'.

Leugen, gewetensdwang en vrijheidsberoving, daarop rust het nat.-socialisme daartegen moeten wij ons tot het uiterste verweren, de dag der bevrijding tegemoet. En de vormen van dit verweer zijn: boycot, geestelijke sabotage en lijdelijk verzet. Het maakt elk geweld machteloos. Houdt u daarom buiten alle medewerking, beantwoordt geen enkele aanvraag, aanvaardt geen enkele opdracht, boycot alles wat van de nazi's komt of met de nazi's meedoet, cultuurkamer en cultuurraad, alles, alles!

* De Cultuurkamer was een door de Duitse bezetter ingesteld instituut waar alle mensen uit de cultuursector lid van moesten zijn om hun beroep te mogen uitoefenen.

bron 16

De Amerikaanse senator McCarthy stelt in 1952 dat homoseksuelen vanwege hun geaardheid een gevaar voor de staat kunnen zijn:

Sommigen van hen zijn zeer energieke, zeer loyale Amerikanen. Sommigen van hen hebben die ongewone aandoening buiten hun schuld; de meesten natuurlijk omdat ze moreel zwak zijn. De vraag is: waarom zouden we ons zorgen maken over het weghalen van deze personen uit het ministerie van Buitenlandse Zaken? Ik denk dat het antwoord is gegeven door een commissie onder leiding van senator Wherry [...] en zij hebben heel goed uitgelegd waarom deze individuen niet mogen worden omgaan met uiterst geheim materiaal. Laat me het je voorlezen. [...] "Zoals eerder in dit rapport is besproken, is de viezerik een gemakkelijke prooi voor de afperser. Hieruit volgt dat als afpersers geld van deze personen kunnen afpersen onder de dreiging van openbaarmaking, spionageagenten dezelfde soort druk kunnen uitoefenen om vertrouwelijke informatie of ander materiaal af te persen waar ze mogelijk naar op zoek zijn." Onthoud dus dat als je de klacht van de liberale elementen van de pers hoort dat we ons niet moeten storen aan mensen vanwege hun moraal. We zijn niet bezorgd over hen vanwege hun moraal, maar omdat ze gevaarlijk zijn voor dit land.

bron 17

De Duitse jurist Fritz Bauer verwierf bekendheid door het activeren van de vervolging van nazicriminelen door de Duitse rechtbanken en zijn rol in de opsporing van Adolf Eichmann. Twee citaten uit interviews over de Auschwitzprocessen:

(1961)

Maar je moet je ervan bewust zijn dat deze processen niet over wraak en vergelding gaan. Voor ons is de gedachte hier cruciaal, dat door het proces aan te gaan het verleden transparant gemaakt wordt en een bijdrage levert aan de Duitse geschiedenis.

(1962)

Verleden en heden ontstaan overal waar ze zijn onderwezen en geactualiseerd worden. Ik zie het niet (...) als een besmetting van het eigen nest; ik zou graag willen stellen dat dit het nest zal schoonmaken.

bron 18

De Amerikaanse communiste en boegbeeld van de Afro-Afrikaanse burgerrechtenbeweging Angela Davis ontmoet Staatsraadvoorzitter (president) Erich Honecker in de DDR op 11 september 1972.

Bijlage: Toelichting bij in dit examen genoemde personen
(deze informatie heb je niet nodig bij het beantwoorden van de vragen).

Vraag 2

Aristogeiton en Harmodius

Twee aristocraten uit Athene die een homoseksuele liefdesrelatie hadden.

Vraag 6

Xicomecoatl

Inheemse vorst in Zuid-Amerika, begin 16e eeuw. Historici vinden het aannemelijk dat Xicomecoatl homoseksueel was. Uit verschillende bronnen blijkt dat homoseksualiteit openlijk voorkwam in het hofleven van de stadstaat Zempoala, waarover Xicomecoatl heerst.

Vraag 7

Michelangelo

Wordt beschouwd als één van de grootste kunstenaars uit de Renaissance. Er zijn aanwijzingen dat Michelangelo homoseksueel was en een grote liefde koesterde voor één van zijn leerlingen, maar geen bewijzen voor daadwerkelijke seksuele relatie(s).

Vraag 10

Jacobus I

Koning Jacobus I van Engeland omringde zich met vele mannelijke favorieten en historici stellen met vrij grote zekerheid dat deze relaties ook seksueel waren.

Vraag 11

Philippe d'Orléans

Philippe d'Orléans was de jongere broer van koning Lodewijk XIV. Van jongs af aan werd hij als meisje opgevoed om geen 'mannelijke machtshonger' naar de troon te ontwikkelen. Hoewel zijn voorkeur uitging naar mannen, verwekte Philippe d'Orléans ook veel nakomelingen, die aan vele Europese vorstenhuizen werden uitgehuwelijkt. D'Orléans verscheen met grote regelmaat in het openbaar in vrouwelijke kleding. Tevens was hij een begaafd krijgsheer die zeer geliefd was bij zijn soldaten. Op het slagveld droeg hij make-up en linten in zijn haar.

Vraag 12

Frederik de Grote

Pruisische koning (1712-1786) die bekend staat als verlicht despoot. Historici vinden het aannemelijk dat Frederik de Grote homoseksueel was, hoewel er geen direct bewijs is van seksuele relaties met mannen. In briefwisselingen zijn enkele aanwijzingen te vinden omtrent een homoseksuele aard en ook de kunstverzameling van Frederik de Grote bevat homo-erotiek.

Vraag 13

Betje Wolff en Aagje Deken

Na het overlijden van haar echtgenoot ging Betje Wolff in De Rijp samenwonen met Aagje Deken. Zij schreven samen verschillende boeken, die bij de literatuurgeschiedenis van Nederland zijn gaan horen. Betje en Aagje blijven de rest van hun leven samen, sterven kort na elkaar en worden gezamenlijk begraven. Het is niet geheel duidelijk of hun innige vriendinnenrelatie ook een seksuele kant had.

Vraag 15

Sophia Duleep Sing

Prinses Sophia woonde samen met haar voormalige gouvernante Lina tot aan diens dood. Sophia was actief in de vrouwenrechtenbeweging en later ving later, met haar zus, Joodse vluchtelingen op. Volgens haar wensen werd een deel van Sophia's as na haar dood begraven 'zo dicht mogelijk in de buurt van het graf van mijn vriendin'.

Vraag 16

Lillian Barker

Lillian Barker volgde een opleiding tot lerares en gaf les aan moeilijk lerende leerlingen. Later werd ze hoofd van een vrouwengevangenis en legde de basis voor het huidige vrouwelijke gevangeniswezen in Engeland. Tijdens de Eerste Wereldoorlog gaf zij leiding aan ruim 30 000 vrouwelijke munitie-medewerkers. Lillian woonde 40 jaar lang samen met haar levenspartner Florence Francis, tot aan diens dood.

Vraag 19

Willem Arondeus

Nederlandse kunstenaar die openlijk uitkwam voor zijn homoseksualiteit, wat in zijn tijd ongewoon was. Hij had verschillende lange relaties met mannen, met wie hij ook samenwoonde. Vanwege zijn verzetsactiviteiten werd Arondeus door de bezetter in 1943 gefusilleerd.

Vraag 21

Fritz Bauer

Jurist en aanklager van Duits-Joodse komaf, met name beroemd vanwege zijn inzet voor de Auschwitz-processen om nazimisdadigers te berechten. Verschillende bronnen, waaronder een arrestatie vanwege seks met een man, documenteren Bauers homoseksualiteit, die hij liever verborgen hield. In de naoorlogse discussie over het afschaffen van de wet die homoseksualiteit verbood, nam Bauer het standpunt in dat men wel homoseksueel mocht zijn, maar dat homoseksuele seks wel strafbaar zou moeten blijven. Historici vermoeden dat dit standpunt voortkwam uit zelfbescherming, m.a.w. om geen aandacht te genereren voor zijn eigen seksualiteit.

Vraag 22

Angela Davis

Hoogleraar, filosofe en activiste die met name bekend is vanwege haar communistische en feministische analyses. In de jaren zeventig van de 20e eeuw kwam zij op voor de rechten van zwarten in Amerika. In 1997 kwam Davis in een interview uit voor haar lesbische geaardheid.

Vraag 23

David Bowie

David Bowie was een Brits zanger, songwriter, muziekproducent en acteur en geldt als één van de invloedrijkste rockmuzikanten vanaf de jaren zestig tot heden. Met zijn androgyne uiterlijk speelde Bowie met zijn bi-seksualiteit door verschillende imago's aan te nemen.

